

xibeca, xisclar, xifra etc., on va davant una *i* palatalitzadora. Podríem pensar en l'expansió d'una pronúncia morisca cap al Nord; i hi deu haver bastant d'això tenint en compte la gran abundor dels ocells de presa en les rocoses muntanyes de les Illes, Baix Ebre i País Val.; però haurem de restringir-ho a les dues primeres zones i el Maestrat, car hem vist que justament és en el valencià on quasi pertot s'ha mantingut la forma en *s*.

Degué contribuir-hi molt l'extraordinària freqüència del nom *Puig-Xoriguer*, que degué ser abans encara més freqüent que avui (en què el mot *puig*, tan general antigament, ha estat substituït sovint per *alt, turó, Roc, penya* etc.: cas probable dels llocs Confrides, Bocairent, Hortells, Noves, que he enumerat); en el Canigó «Podium *Xoriguer*» em consta l'any 1525 (cap a les crestes de les Esquerdes de Rojà) pel Llibre Roig de Prats de Molló (84v^o): degué dir-se primer *puig-sorigér*, palatalitzat en *puixorigér, puig-x*.

Fora del català, aquesta denominació només ha tingut ecos en alguna zona occitana meridional. Avui *sorigé* encara a la Vall d'Aran almenys, fins a l'extrem NO. (PV *AranGc.*, s. v.). I l'àrea del mot segueix cap al gc.: «*eschaurigüé: épervier*», Dupleich, *Patois de St. Gaudens*. Aquí, doncs, també tenim *š*, i no hi ha mosarabisme; d'altra banda hi ha *š-* inicial i vocalisme *ay*: deu haver-hi, doncs, allí, i probablement una mica pertot, influència de EXAURICULARE 'eixorellar', referint-se a les banyes o protuberàncies (del duc, del musol etc., comparables a munyons d'orelles).

Del mot occità tenim notícies, llenguadocianes, ja a l'E. Mj.; en el *Breviari d'Amor* de Matfré Ermengaut de Beziers (fi S. XIII): «conoisson lo caval e l ca, / e l auzel lor venon a mà: / auster, espervier e falcó, / *soriguer* et esmerilhó», que Rayn. (v, 270) i PDPF tradueixen «*crécérelle*, espècie de faucon»; no sé que n'hi hagi altre testimoni, però degué estendre's fins al Roer-gue, car el romanç dels *Auzels Cassadors* de Daudè de Pradas (fi S. XIII) porta *sorigató*, rimant amb *esmerilhó* (PSW VII, 827), que en sembla una mena de diminutiu, i encara millor podem interpretar-lo com el fruit d'un encreuament entre *soriguier* i oc. ant. *rato(n)* «petit rat» (PDPF), puix que són els ratolins (que el xoriguer caça i es menja) els qui donaren el nom SORICARIUS.

Aquest és derivat del ll. SOREX, SORĪCIS, 'rata, ratolí', d'on provenen el fr. *souris*, l'oc. ant. *soritz*, i fins hi hagué un hapax *suriu* en cat. ant. (que *AlcM* cita de *Cura dels ocells*). La forma clàssica, acus. SORĪCEM, és la que s'ha conservat en l'it. ant. *sorce* (després, amb metaplasmes, *sorcio*), el castellà ant. SORCE (DCEC/DECH) i algun altre descendent romànic (roms. *soarece* etc., REW, 8098); però en fr., oc. i cat. almenys, no hem de partir de SORĪCE ni *-ĪCIU, sinó d'un ll. vg. *SORĪCE (segurament analògic dels diversos noms d'animals com *perdix, -icis, coturnix, cochevis, cotoliu*, MATRIC- nom de la lloriguera, LAUREX canviat en LAURĪCE > LLORIGÓ etc.), per més que M-Lübke vacilli entre les dues coses i es decantà per l'errònia: car així ho comprova el gènere femení de les formes gallo-

romàniques.¹

El nostre nom del *Falco tinnunculus* ve, doncs, d'una abreviació de FALCO SORĪCARIUS, amb el tractament correcte de la *i*: la convivència amb el seu primitiu SORĪCE impedí que pogués haver-hi síncope de la vocal interna. L'existència d'aquest adjectiu en ll. vulgar es dedueix també dels altres derivats que addueix el REW: SORICARIU > logud. *sorigardzu* 'ratera', i el tipus femení *soriguera*, que per una banda (amb variants de fonètica dialectal) ha donat la denominació del 'cau de rates' o del 'rat-buf' en tres dialectes locals d'Itàlia; i d'altra banda ha donat *Soriguera*, nom d'un antic castell i poble del Pallars Sobirà, també *Sorigurola* i un altre *Soliguera* d'aquelles terres: els quals no sé si semànticament s'explicaran a base del nom de 'cau de cavallers rapaços', o més aviat partint ja del nom del xoriguer, en el sentit metafòric de 'niu de voltors, aguiera' (cf. el freqüent *Voltrera, Utrera* etc., de VULTURARIA).

Soricarius no està documentat en ll. de l'Antiguitat (tampoc en el CGL), cosa comprensible en una creació del llatí vulgar per designar una au innoble, indomesticable i poc conspícua. Però en tenim un testimoni únic en el reputat glossari llatí-anglosaxó del *Corpus Christi College* britànic, que es remunta al S. VI o c. 600 d. C., on hi ha, com assenyala JBarbier (*RDial. Rom.* II, 196), la glossa «*soricarius: mushabuk*», o sigui la forma anglo-saxona de l'angl. mod. *mouse-hawk*, literalment 'falconet de rates'; en efecte, també en altres monuments germànics antics tenim glosses paral·leles: «*mūsari m.: Mäuselbussard*» en les glosses de Trèveris, monument antic del baix-alemany (S. XI), Holthausen.

Des de l'ocell ha passat en català a aplicar-se (com altres noms d'ocells) a una mena de peix. A StPolM em descriviren el *šurigé* en termes que expliquen la comparació: «té com ales; molt mala 'fesomia', de color mig violat, pesa 1 o 2 terces» (1925); *šorigé* «per altre nom un *mul*, és una espècie d'*oriola*» Cala Rajada (Duran i Ordinyana creia el 'Dactylopterus'), 1969; vora Fornells (Menorca) hi ha *Es Canal d'òc šurigé* (1964); val. *soliguer* també dit *oroneta*, cast. *pez volador* (*El Archivo*, Dénia, II, 157).

DERIV.: Ho son regressius les formes mall. *xoric* i men. *xóric* o *xúric* (*AlcM* i *DAG*): com observa Moll (*AORBB* III, 67) la duplicat accentual comprova el caràcter regressiu (rectifiquem en el REW 8100 *xora, err. de còpia). *Xoriguera* mena de gallina, *AlcM*; però esborrem les accs. §§ 2, 3, insectes, corrupcions merament locals de *xoreiera, -riyera*, derivat de *eixoreiar* (ORELLA). *Xurrigueresc, xurriguerisme*, derivat del nom dels arquitectes *Xoriguera* (c. 1700), família que en establir-se a Madrid, castellanitzà el seu nom en *Churriguera*.

CPT.: En contacte amb el nom romànic MUREM CAECUM (cast. ant. *murciélagu* etc.) l'eixoreák és el nom de la ratapinyada a Maella (a Calaceit ja *ratampenada*), Casac. 1923: és difícil assegurar si es tracta d'un encreuament d'*eixoriguer* amb *muriec* (*muriec* MURE-CECŪ), nom del ratpenat caç a l'Ebre, o si es tracta